

TÝM, SOCIÁLNÍ SKUPINA

Tým je neformální skupina spojená úsilím dosáhnout společného cíle.

Sociální skupina je seskupení dvou a více osob, které pojí určitý společný znak (věk, pohlaví, zájmy, místo pobytu, ale i společný cíl a společné směřování)

(Hartl & Hartlová, 2000)

Základem týmu je „běžná“ sociální skupina. Teprve vývojem, pochopením důležitosti a významu společného cíle a společnou snahou o jeho naplnění se skupina stává týmem. Pro tým jsou charakteristické znaky: sledování společného cíle, soudržnost, skupinová dynamika, vědomí své role v úkolu, vzájemná závislost rolí při plnění cíle (výsledek práce jednoho člena je podkladem pro práci dalšího) atd.

Tým ani skupina nikdy není statická, vždy uvnitř probíhá určitý vývoj v důsledku příchodu a odchodu členů, změny zájmu, formování vztahů mezi členy, stavu řešení úkolu, překážky v řešení apod.

Zpravidla lze ve skupinovém vývoji rozeznat následující fáze (Zahrádková, 2005):

1. Vznik (starting)
2. Formování (forming)
3. Bouření, krize (storming)
4. Stabilizace, normování (norming)
5. Výkon, produktivita (performing)
6. Uzavírání (closing)
nebo
7. Oživení (refresh)

Kdo má tým nestarosti?

- Manažer, učitel, sportovní kluby apod.

A kdo se týmem zabývá teoreticky?

- Nejčastěji sociální psychologové

Historie

- Dva pohledy
 - o Východoněmecký
 - Založený na principu násilného stmelení (budeš se chovat proskupinově, protože jsi součástí skupiny, musíš se tak chovat)
 - o USA

- Klasicky pojímaný tým tak, jak jej známe
- Snaha o budování týmu na základě uspokojivých vzájemných vztahů, kooperace, pocitu sounáležitosti a směřování ke společnému cíli

Dělení skupin

„Věčné téma“, zabývá se jím řada odborníků, patří do centra zájmu sociálních psychologů (mimo skupinovou – týmovou dynamiku, vztahy ve skupině, pozice ve skupině a další témata)

- Podle velikosti (liší se u různých autorů, uvádíme zde nejčastější pohled)
 - Malá sociální skupina 2 – 15 členů
 - Střední sociální skupina 16 – 40 členů
 - Velká sociální skupina 41 a více členů
- Podle „síly“, která skupinu dala dohromady
 - Formální
Vnější silou, bez vlastního zájmu členů (např. skupina chlapců určitého věku, skupna blondýnek, občané určitého státu, školní třída ze začátku školní docházky – jednotliví žáci byli do jedné třídy dáni náhodně, aniž by mezi sebou měli nějaké užší vztahy a vyjádřili zájem být spolu ve třídě).
Charakteristickým znakem formální skupiny je fakt, že vzájemné vztahy se neřídí potřebami či zájmy členů, ale formálními pravidly stanovenými ve skupině.
Mezi členy zpravidla neexistují nijak výrazné osobní vztahy, ty se teprve začínou formovat.
 - Neformální
Skupina byla vytvořena na základě zájmu členů, příp. se zformovala z původně formální skupiny (kamarádi, kteří jdou večer na pivo, dobře stmelené školní kolektiv – zpravidla ne celá třída, ale „skupinky kamarádů“ uvnitř třídy – 1. Září v první třídě se neznali, ale postupně se vytvořily úzké osobní vztahy a vazby, navštěvují se, tráví spolu volný čas, napovídají si při písemce ☺ apod.)
 - Totální skupina
Specifický typ skupiny, uvádějí jen někteří autoři. Je charakteristická tím, že členové jsou dáni dohromady vnějším zásahem a „násilně“ jsou pospolu drženi bez možnosti změny (např. skupina vězňů jednoho zařízení).
- Podle potřeby skupiny
 - Primární
Členové jsou v přímém osobním vztahu. Je charakteristická intimitou vztahů, závislostí, vzájemným uspokojováním potřeb a emocí.
Typickým příkladem malé primární sociální skupiny je rodina.
 - Sekundární
Vztah uvnitř skupiny je neosobní, nepřímý, neintimní. Skupina většinou vzniká náhodně, při plnění uloženého úkolu: zájmové kluby, pracovní skupiny, sportovní týmy aj. I zde však vznikají citové vztahy.
- Podle vztahu jedince ke skupině
 - Vnější (nereferenční)
Jedinec do ní buď nepatří, nebo se s ní neidentifikuje. Pokud je jedinec členem skupiny, ale neuznává její normy, zvyky, posláná atd., dochází k výraznému střetu

zájmu. Pravděpodobně se nebude chovat „proskupinově“ a pokud ano, pouze z nutnosti, pod pohrůžkou určité sankce (je pro něj výhodné být členem skupiny, i když se mu tam nelíbí, musí být členem skupiny, protože nemá jinou možnost atd.).

- Referenční

Skupina, do níž jedinec patří, nebo se s ní identifikuje a má zájem se stát jejím členem. Výrazně ovlivňuje chování i prožívání jedince. Jedinec hodnotí své chování podle standardů skupiny (teenager chce patřit do určité party, touží po uznání jejích členů, proto se chová určitým způsobem, kterým by se jinak možná vůbec nechoval – např. začíná chodit za školu, krade, požívá některé látky, např. alkohol, kouří marihuanu apod.).

- Podle existence skupiny

- Dočasná skupina

zájmový kroužek, pracovní skupina, která po vyřešení úkolu zaniká apod.

- Trvalá skupina (chápáno relativně)

rodina, přátelé a další skupiny, které jsou dlouhodobého až trvalého charakteru

Pokud hovoříme o týmech, je zásadní **zařazení jedince do skupiny:**

- MY / ONI

Je-li jedinec členem týmu, potom do něj myšlenkově zahrnuje i sebe. V případě úspěchů hovoří o NÁS (my jsme dosáhli, nám se podařilo), totéž však platí v případě neúspěchů (nepodařilo se nám, udělali jsme chybu).

Jestliže se jedinec necítí být členem týmu, potom se do něj myšlenkově nezahrnuje vůbec, nebo jen pokud je to pro něj výhodné (MY jsme udělali, NÁM se podařilo, ale ONI udělali chybu)

- Proč může být jedinec členem skupiny, ačkoli to není jeho primárním cílem a se skupinou třeba ani příliš nesympatizuje?

- Je to pro něj z nějakého důvodu výhodné (členové skupiny mají jisté výhody, je na ně pohlíženo jinak, např. s větší úctou, pokorou, uznáním...)

- Musí být členem skupiny, protože jinak hrozí sankce (otec za svého života nedosáhl takových sportovních výsledků, jakých by chtěl, proto přihlásí syna do fotbalu a snaží se těchto výsledků dosáhnout prostřednictvím něj)

- Snaha o zbavení se odpovědnosti

Jedinec nechce nést plnou zodpovědnost za řešení určitého úkolu či rozhodnutí, proto přenesl toto riziko na celou skupinu. V případě neúspěchu v tom není sám, může se vymluvit na práci ostatních. „NÁM se nepovedlo“ se vždycky říká snadněji, než „MNĚ se nepovedlo“.

Skupinová specifika, situace, role

- „TISÍCIHLAVÝ DRAK“

- Při diskuzi všichni mluví, každý má svůj názor, své požadavky. Názorů je 100, ale výsledek žádný, nejsou schopni se domluvit,

- Protikladem je situace: mám názor, předložím jej, diskutuje se na toto téma, ale nikoli do nekonečna.

- Úkolem vedoucího, moderátora diskuze (faciliátora) je včas diskuzi ukončit, pokud nesměruje ke konkrétnímu výsledku. Měl by diskuzi vést stále kupředu, nikoli nechat skupinu stagnovat.
„Hádat se“ hodinu a nic nevyřešit nemá význam. Žádaný výsledek to nepřinese, navíc zpravidla taková situace přispěje k nežádoucímu napětí mezi členy, neshodám...
- Vhodné hledat kompromisy, dospět ke konsensu
- „ZLÝ MUŽ“
 - Sociální role člena skupiny
 - Jde zpravidla o „negativisty“ ve skupině, kteří neustále svými negativními myšlenkami nabourávají odhodlání a motivaci ostatních členů (v šatně před zápasem pronáší myšlenky na téma zbytečnosti utkání, které je předem ztracené, nikdy je neporazíme, jsou na nás moc dobří, propadáme se v tabulce apod., po skončení zápasu – vše bylo špatně, nic se nám nepovedlo...
- „ČERNÁ OVCE“
 - Ačkoli není původcem nežádoucích situací a různých problémů, ostatní na něj všechno svedou. Zpravidla jde o slabšího jedince, který se nedovede bránit, nedovede se ostatním postavit a vše tiše snáší.
 - Toto negativní působení skupiny postupně může zvnitřnit, jedinec přijme za své, že je původcem všeho zlého, co se děje. Takové přesvědčení si přenáší i do civilního života a může výrazně narušit jeho další fungování ve společnosti.

Seznam použité a doporučené literatury:

Hartl, P., & Hartlová, H. (2000). *Psychologický slovník*. Praha: Portál, s.r.o.

Hermochová, S. (2006). *Teambuilding*. Praha: Grada.

Výrost, J., & Slaměník, I. (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada.

Zahrádková, E. (2005). *Teambuilding : cesta k efektivní spolupráci*. Praha: Portál, s.r.o.